

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

22. december 2008 *

I sag C-13/08,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Bundesgerichtshof (Tyskland) ved afgørelse af 23. november 2007, indgået til Domstolen den 14. januar 2008, i sagen anlagt af

Erich Stamm og

Anneliese Hauser

procesdeltager:

Regierungspräsidium Freiburg,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, K. Lenaerts, og dommerne R. Silva de Lapuerta, E. Juhász (refererende dommer), G. Arestis og J. Malenovský,

* Processprog: tysk.

generaladvokat: P. Mengozzi
justitssekretær: R. Grass,

henset til den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

— E. Stamm ved Rechtsanwalt J. Strick

— Regierungspräsidium Freiburg ved P. Brecht, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved E. Traversa og F. Hoffmeister,
som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 12, stk. 1, artikel 13, stk. 1, og artikel 15, stk. 1, i bilag I til aftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og dets medlemsstater på den ene side og Det Schweiziske Forbund på den anden side om fri bevægelighed for personer, undertegnet i Luxembourg den 21. juni 1999 (EFT 2002 L 114, s. 6, herefter »aftalen«).

- 2 Anmodningen er blevet indgivet under en sag mellem E. Stamm og A. Hauser på den ene side og Regierungspräsidium Freiburg på den anden side vedrørende anvendelsen af ligebehandlingsprincippet på schweiziske selvstændige grænsearbejdere.

Retsforskrifter

Aftalen

- 3 Aftalen har ifølge sin artikel 1, litra a) og d), bl.a. til formål til fordel for statsborgerne i Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater og Schweiz at indrømme ret til indrejse, ophold, adgang til en lønnet økonomisk aktivitet, etablering som selvstændig og ret til

at blive boende på de kontraherendes parters område, og at indrømme de samme leve-, ansættelses- og arbejdsvilkår som dem, der indrømmes indenlandske statsborgere.

- 4 Det fremgår af aftalens artikel 2, at »[s]tatsborgere i en af de kontraherende parter, som tager lovligt ophold på en anden kontraherende parts område, [...] ikke ved anvendelsen af og i overensstemmelse med bestemmelserne i bilag I, II og III til denne aftale [må] udsættes for forskelsbehandling på grundlag af nationalitet«.
- 5 Aftalens artikel 16, som har overskriften »Henvisning til fællesskabsretten«, har følgende ordlyd:

»1. De kontraherende parter vil for at virkeliggøre målene i denne aftale træffe alle nødvendige foranstaltninger med henblik på at sikre, at de rettigheder og forpligtelser, som svarer til dem, der er indeholdt i de EF-retsakter, som der henvises til, anvendes i deres indbyrdes forbindelser.

2. Såfremt anvendelsen af denne aftale omfatter fællesskabsretlige begreber, skal der tages hensyn til EF-Domstolens relevante retspraksis forud for datoen for aftalens undertegnelse. Retspraksis efter datoen for aftalens undertegnelse vil blive meddelt Schweiz. For at sikre, at aftalen fungerer tilfredsstillende, fastlægger det blandede udvalg efter anmodning fra en af de kontraherende parter, hvilke virkninger den pågældende retspraksis vil have.«

- 6 Kapitel III i bilag I til aftalen vedrørende fri bevægelighed for personer indeholder særlige bestemmelser om selvstændige. Artikel 12, stk. 1, i dette bilag bestemmer, at »[e]nhver statsborger i en kontraherende part, der ønsker at etablere sig på en anden kontraherende parts område med henblik på at udøve en selvstændig aktivitet (herefter benævnt »selvstændig«), modtager en opholdstilladelse med en gyldighedsperiode på mindst fem år regnet fra udstedelsestidspunktet, såfremt han over for de kompetente nationale myndigheder kan godtgøre, at han er etableret eller agter at etablere sig med henblik herpå«.
- 7 Bestemmelsens stk. 2-6 indeholder processuelle bestemmelser vedrørende selvstændiges ret til ophold.
- 8 Hvad angår selvstændige grænsearbejdere bestemmer artikel 13 i bilaget følgende:

»1. En selvstændig grænsearbejder er en statsborger i en kontraherende part, der har bopæl på en kontraherende parts område og udøver en selvstændig aktivitet på den anden kontraherende parts område, idet han i princippet vender tilbage til sin bopæl hver dag eller mindst én gang om ugen.

2. Selvstændige grænsearbejdere behøver ikke nogen opholdstilladelse.

De kompetente myndigheder i den berørte stat kan dog give den selvstændige grænsearbejder en særlig tilladelse med en gyldighedsperiode på mindst fem år, såfremt den pågældende over for de kompetente nationale myndigheder godtgør, at han udøver eller agter at udøve en selvstændig aktivitet. Den forlænges for en periode på mindst fem år, såfremt grænsearbejderen godtgør, at han udøver en selvstændig aktivitet.

3. Den særlige tilladelse skal gælde for hele den udstedende stats område.«

- 9 Artikel 14 i bilag I til aftalen, som har overskriften »Erhvervsmæssig og geografisk mobilitet«, har følgende ordlyd:

»1. Selvstændige har ret til erhvervsmæssig og geografisk mobilitet på hele værtsstatens område.

2. Den erhvervsmæssige mobilitet omfatter ændring af erhverv samt skift fra en selvstændig til en lønnet aktivitet. Den geografiske mobilitet omfatter ændring af arbejds- og opholdssted.«

- 10 Hvad angår ligebehandling bestemmer artikel 15 i bilaget følgende:

»1. Selvstændige må i værtslandet ikke behandles mindre gunstigt end indenlandske arbejdstagere med hensyn til adgangen til at optage og udøve en selvstændig aktivitet.

2. Bestemmelserne i artikel 9 i dette bilag gælder tilsvarende for de selvstændige, der er omhandlet i dette kapitel.«

- 11 Følgende anføres i artikel 16 i bilaget, som har overskriften »Udøvelse af offentlig myndighed«:

»Den selvstændige kan blive nægtet retten til at udøve en aktivitet, hvorunder der, om end kun lejlighedsvis, udøves offentlig myndighed.«

- 12 Ifølge artikel 23, stk. 1, i bilag I til aftalen behøver modtagere af tjenesteydelser ikke nogen opholdstilladelse for ophold på tre måneder eller derunder. For ophold på over tre måneder forsynes modtagere af tjenesteydelser med en opholdstilladelse med en gyldighedsperiode, som svarer til ydelsens varighed.

- 13 Artikel 25 i bilaget har følgende ordlyd:

»1. Enhver statsborger i en kontraherende part, som har ret til ophold og har taget fast bopæl i værtsstaten, nyder samme rettigheder som en indenlandsk statsborger for så vidt angår erhvervelse af fast ejendom. Vedkommende kan til enhver tid tage fast bopæl i værtsstaten efter de nationale regler, uanset varigheden af sin beskæftigelse. Hvis den pågældende forlader værtsstaten, medfører dette ikke nogen forpligtelse til at afhænde erhvervet ejendom.

[...]

3. Grænsearbejdere nyder samme rettigheder som indenlandske statsborgere for så vidt angår erhvervelse af fast ejendom, der benyttes til udøvelse af en økonomisk aktivitet og som sekundær bopæl; disse rettigheder medfører ikke nogen forpligtelse til at afhænde erhvervet ejendom, når den pågældende forlader værtsstaten. Vedkommende kan ligeledes få tilladelse til at erhverve en fritidsbolig. Denne aftale berører for denne kategori af statsborgere ikke de gældende regler i værtsstaten vedrørende ren og skær kapitalinvestering og handel med ubebyggede grunde og med boliger.«

De nationale bestemmelser

- 14 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at den tyske Gesetz über die Anzeige und Beanstandung von Landpachtverträgen (den tyske forpagtningslov, herefter »LPachtVG«, BGBI. 1985 I, s. 2075) fastsætter særlige bestemmelser vedrørende forpagtningsaftaler. Bortforpagterne skal anmelde disse aftaler til den kompetente myndighed, som kan forbyde deres indgåelse, bl.a. hvis forpagtningen indebærer en »uhensigtsmæssig« opdeling af landbrugsjord.
- 15 Den forelæggende ret har præciseret, at det følger af LPachtVG § 4, stk. 1 og 2, at forpagtningen særligt indebærer en »uhensigtsmæssig« fordeling af landbrugsjord, når forpagtningen er til hinder for foranstaltninger til forbedring af landbrugsstrukturen. Dette er bl.a. tilfældet, når landbrugere på grund af bortforpagtning af landbrugsjord til personer, der ikke er landbrugere, fratages brugen, selv om de har hårdt brug for jord til at anskaffe sig og opretholde ydelses- og konkurrencedygtige landbrug, og selv om de er rede til og i stand til at forpagte.
- 16 Den forelæggende ret har tilføjet, at i henhold til dennes retspraksis fra før aftalens ikrafttræden hæmmes foranstaltninger til forbedring af den tyske landbrugsstruktur, når landbrugsjord på Forbundsrepublikken Tysklands område gennem bortforpagtning til schweiziske landbrugere, hvis bedrifter er beliggende i Schweiz, fratager tyske

heltidslandbrugere, der har hårdt brug for denne jord til at anskaffe sig og opretholde ydelses- og konkurrencedygtige landbrug, brugen heraf. Det følger heraf, at disse schweiziske landbrugere ved anvendelsen af LPachtVG's § 4 skal betragtes som stående uden for den tyske landbrugsstruktur og dermed som personer, der ikke er landbrugere.

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

- ¹⁷ E. Stamm, en schweizisk landbruger, hvis bedrift er beliggende i Schweiz, indgik den 10. oktober 2005 en forpagtningsaftale med A. Hauser, bosiddende i Tyskland, vedrørende 2,75 ha landbrugsjord i Tyskland. Den årlige forpagtningsafgift var i henhold til den femårige aftale på 686 EUR.
- ¹⁸ Landwirtschaftsamt (tysk landbrugsmyndighed) gjorde indsigelse mod denne forpagtningsaftale og krævede, at parterne omgående skulle ophæve den. Der blev ikke givet medhold i et herover anlagt annullationssøgsmål eller i E. Stamms subsidiære påstande ved Amtsgericht Waldshut-Tiengen, som ophævede aftalen med den begrundelse, at forpagtningen indebar en »uhensigtsmæssig« opdeling af landbrugsjord.
- ¹⁹ Efter at have tabt en appelsag ved Oberlandesgericht Karlsruhe in Freiburg anlagde E. Stamm sag ved den forelæggende ret til prøvelse af gyldigheden af den forpagtningsaftale, som han havde indgået med A. Hauser. Det er denne rets opfattelse, at idet der i det foreliggende tilfælde er tale om tyske landmænd, som ønsker at udvide

deres bedrift og er interesserede i at forpagte de omhandlede arealer, skal den pågældende forpagtningsaftale, henset til den nævnte retspraksis, ophæves.

- 20 Den forelæggende ret har imidlertid anført, at hvis det i artikel 15, stk. 1, i bilag I til aftalen forankrede ligestillingsprincip ikke kun skal anvendes på »selvstændige« som omhandlet i artikel 12, stk. 1, i bilag I, men også på »selvstændige grænsearbejdere« som omhandlet i artikel 13, stk. 1, i det pågældende bilag, er det ikke muligt at opretholde denne retspraksis. I så fald ville det ved anvendelsen af LPachtVG's § 4 være udelukket at behandle schweiziske heltidslandbrugere, hvis bedrift er beliggende i Schweiz, som personer, der ikke er landbrugere. Tværtimod måtte de ikke behandles mindre gunstigt end tyske heltidslandbrugere.
- 21 Da Bundesgerichtshof er af den opfattelse, at en fortolkning af aftalens bestemmelser er nødvendig for at afgøre sagen, har den besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Følger det af artikel 15, stk. 1, i bilag I til [aftalen], at det kun er »selvstændige« som omhandlet i artikel 12, stk. 1, i bilag I til aftalen, som i værtslandet ikke må behandles mindre gunstigt end egne statsborgere med hensyn til adgangen til at optage og udøve en selvstændig aktivitet, eller gælder dette også for »selvstændige grænsearbejdere« som omhandlet i artikel 13, stk. 1, i bilag I til aftalen?«

Om det præjudicielle spørgsmål

Om formaliteten

- 22 Regierungspräsidium Freiburg har gjort gældende, at anmodningen om præjudiciel afgørelse skal afvises, idet det rejste spørgsmål ikke er relevant for afgørelsen af tvisten i hovedsagen. Det er af den opfattelse, at E. Stamm hverken er »selvstændig« eller »selvstændig grænsearbejder« i den forstand, hvori udtrykkene er anvendt i bilag I til aftalen, og at en landbruger, hvis bedrift er beliggende i Schweiz, og som alene dyrker landbrugsjord i Tyskland før han importerer på denne jord dyrkede landbrugsprodukter til Schweiz fritaget for toldafgifter, under ingen omstændigheder, uanset hans nationalitet henhører under nævnte bilags artikel 12 eller 13.
- 23 Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har ligeledes taget forbehold for det forelagte spørgsmåls relevans. Den har anført, at en selvstændig grænsearbejder skal være etableret på den anden kontraherende parts område, hvilket fremgår generelt for alle selvstændige af artikel 12, stk. 1, i bilag I til aftalen. For så vidt som det ikke fremgår af sagen, at E. Stamm ejer en anden bedrift beliggende på Forbundsrepublikken Tysklands område, med udgangspunkt i hvilken han deltog i det tyske økonomiske liv og henvendte sig til denne medlemsstats borgere, kan Kommissionen ikke udelukke, at den pågældende kan betragtes som ikke værende etableret i Tyskland og som ikke havende status som »selvstændig grænsearbejder« i aftalens forstand.
- 24 Disse indsigelser skal forkastes.

- 25 Det følger af fast retspraksis, at der foreligger en formodning for, at de spørgsmål om en fortolkning af fællesskabsretten, som den nationale ret har stillet på det retlige og faktiske grundlag, som den har fastlagt inden for sit ansvarsområde, er relevante, hvorfor det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve rigtigheden heraf (jf. dom af 15.5.2003, sag C-300/01, Salzmann, Sml. I, s. 4899, præmis 29 og 31, og af 7.6.2007, forenede sager C-222/05 — C-225/05, van der Weerd m.fl., sml. I, s. 4233, præmis 22). Domstolen kan kun afvise en anmodning fra en national ret, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af fællesskabsretten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en saglig korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål (jf. dom af 5.12.2006, forenede sager C-94/04 og C-202/04, Cipolla m.fl., Sml. I, s. 11421, præmis 25, og dommen i sagen van der Weerd m.fl., præmis 22).
- 26 Den forelæggende ret har imidlertid utvetydigt kvalificeret E. Stamm som »selvstændig grænsearbejder«.
- 27 Under disse omstændigheder fremgår det ikke, at den ønskede fortolkning af aftalens bestemmelser ikke har forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand. Følgelig kan den formodning for relevans, som er knyttet til anmodningen om præjudiciel afgørelse, ikke tilsidesættes ud fra de indsigelser, som er gjort gældende af Regierungspräsidium Freiburg og Kommissionen.
- 28 Anmodningen om præjudiciel afgørelse skal derfor antages til realitetsbehandling.

Om realiteten

- 29 Det skal indledningsvis bemærkes, at den sammenhæng, hvori hovedsagen indgår, er afgørende for anmodningen om præjudiciel afgørelse, og at overgangsbestemmelserne og bestemmelserne vedrørende udviklingen af aftalen, som fremgår af artikel 10 heri og af kapitel VII i bilag I til aftalen, ikke er genstand for Domstolens undersøgelse.
- 30 Med sit spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om den ligebehandling, der er foreskrevet i artikel 15 i bilag I til aftalen, finder anvendelse på »selvstændige grænsearbejdere«, i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 13 i samme bilag.
- 31 Regierungspräsidium Freiburg har gjort gældende, at princippet om en ikke mindre gunstig behandling af selvstændige, som følger af artikel 15, stk. 1, i bilag I til aftalen, alene finder anvendelse på »selvstændige« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 12, stk. 1, i dette bilag, og ikke på »selvstændige grænsearbejdere« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 13, stk. 1, i det pågældende bilag. Det er af den opfattelse, at dets fortolkning er i overensstemmelse med opbygningen og ordlyden af aftalen, som ikke behandler selvstændige og selvstændige grænsearbejdere på en fuldstændig identisk måde, men som derimod sondrer mellem disse to persongrupper.
- 32 En sådan fortolkning kan imidlertid ikke lægges til grund.
- 33 Det skal først bemærkes, at kapitel III i bilag I til aftalen, med overskriften »Selvstændige«, indeholder artikel 12-16 i bilaget. Artikel 12 i bilaget omhandler selvstændige, dvs. statsborgere i en kontraherende part, der er etableret eller ønsker at etablere sig på en anden kontraherende parts område med henblik på at udøve en selvstændig aktivitet. Artikel 13 i samme bilag omhandler selvstændige grænse-

arbejdere, en kategori af selvstændige, som har bopæl på en kontraherende parts område og udøver en selvstændig aktivitet på en anden kontraherende parts område. Artikel 14 og 15 i bilag I til aftalen vedrører henholdsvis erhvervsmæssig og geografisk mobilitet og ligebehandling af selvstændige. Artikel 16 i bilaget fastsætter en mulighed for at nægte selvstændige retten til at udøve en aktivitet, hvorunder der udøves offentlig myndighed.

³⁴ Det bemærkes, at dette kapitel III ikke indeholder nogen bestemmelser, hvorefter artikel 14-16 i bilag I til aftalen alene skal anvendes på »selvstændige« efter artikel 12, stk. 1, i bilaget og ikke på »selvstændige grænsearbejdere« efter dets artikel 13, stk. 1.

³⁵ Det er således intet i kapitel II, der indikerer, at selvstændige grænsearbejdere ikke i overensstemmelse med artikel 14 i bilag I til aftalen kan drage fordel af den erhvervsmæssige og geografiske mobilitet på værtslandets område, eller at de ikke i henhold til artikel 16 i bilaget skulle kunne nægtes retten til at udøve en aktivitet, hvorunder der udøves offentlig myndighed i denne medlemsstat. Hvad angår den geografiske mobilitet gælder dette fortsat, selv om retten hertil skal udøves på en sådan måde, at status som »selvstændig grænsearbejder« som defineret i artikel 13 i bilaget opretholdes.

³⁶ Der er heller ingen bestemmelse i kapitel III i bilag I til aftalen, hvoraf det fremgår, at for så vidt angår ligebehandlingsprincippet i artikel 15 i bilaget kan selvstændige grænsearbejdere ikke påberåbe sig dette princip.

- 37 Idet der hverken af ordlyden af bestemmelserne i kapitel III i bilag I til aftalen eller opbygningen af dette kapitel kan udledes forhold, der kan lægges til grund for at udelukke anvendelsen af artikel 14-16 i dette bilag på selvstændige grænsearbejdere, kan det ikke gøres gældende, at disse, som er omhandlet i artikel 13, stk. 1, i bilaget, ikke kan betragtes som selvstændige inden for rammerne af det pågældende kapitel på samme måde som de personer, som artikel 12, stk. 1, i bilaget finder anvendelse på.
- 38 Denne konklusion bekræftes af artikel 15, stk. 2, i bilag I til aftalen, hvorefter »[b]estemmelserne i artikel 9 i dette bilag gælder tilsvarende for de selvstændige, der er omhandlet i [kapitel III]«. For så vidt som denne bestemmelse henviser til »de selvstændige, der er omhandlet i« dette kapitel III, og ikke til de selvstændige, der er omhandlet i artikel 12 i bilaget, var det ikke aftalens parter hensigt at sondre mellem selvstændige og selvstændige grænsearbejdere for så vidt angår anvendelsen på disse af artikel 14-16 i bilag I til aftalen. Denne omstændighed viser derimod, at den erhvervsmæssige og geografiske mobilitet, ligebehandlingen og muligheden for at udelukke visse personer fra retten til at udøve en aktivitet, hvorunder der udøves offentlig myndighed, som er fastsat i sidstnævnte artikler, finder anvendelse uden forskel på de personer, der er omfattet af artikel 12 i bilaget, på den ene side, og på dem, der er omfattet af artikel 13 i bilaget, på den anden side.
- 39 Det skal i denne forbindelse i lighed med Kommissionens opfattelse tilføjes, at aftalen alene udskelner selvstændige grænsearbejdere i en enkelt bestemmelse og med et særligt formål, nemlig for at fastsætte særlig gunstige regler for dem vedrørende retten til ophold. De selvstændige grænsearbejdere har således i modsætning til øvrige selvstændige efter artikel 12 i bilag I til aftalen ikke behov for en opholdstilladelse. Det er åbenlyst, at aftalens parter, som begunstigede grænsearbejderne, ikke kunne have haft til hensigt af stille disse ringere for så vidt angår anvendelsen af ligebehandlingsprincippet.
- 40 E. Stamms synspunkt, hvorefter de selvstændige grænsearbejdere kan påberåbe sig ligebehandlingsprincippet, bekræftes i øvrigt af opbygningen af kapitel II og III i bilag I

til aftalen, ved aftalens generelle formål og ved den fortolkning, der skal anlægges af artikel 25 i dette bilag.

41 For det første viser en undersøgelse af strukturen i kapitel II og III i bilag I i aftalen med henholdsvis overskriften »Lønmodtagere« og »Selvstændige«, at opbygningen af disse to kapitler er identisk.

42 Det skal således i denne forbindelse bemærkes, at kapitel II i bilaget i henholdsvis artikel 6 og 7 indeholder bestemmelser vedrørende lønmodtagere og lønnede grænsearbejdere, og at artikel 8-10 i bilaget indeholder bestemmelser om erhvervsmæssig og geografisk mobilitet, ligebehandling og muligheden for at nægte lønmodtageren retten til at besætte en stilling i den offentlige administration. Dette kapitel indeholder ingen holdepunkter for, at disse principper og denne mulighed ikke skulle finde anvendelse på lønnede grænsearbejdere, men alene på lønmodtagere. Der er ingen bestemmelser i dette kapitel, der kan lægges til grund for, at »lønnede grænsearbejdere« ikke skulle kunne påberåbe sig den erhvervsmæssige og geografiske mobilitet, under forbehold af at denne status opretholdes, eller ligebehandlingen, eller at de ikke i givet fald skulle nægtes at besætte en stilling i den offentlige administration.

43 Det fremgår dels af den omstændighed, at ligebehandlingsprincippet omfatter såvel lønmodtagere som lønnede grænsearbejdere, dels af den omstændighed, at opbygningen af kapitel II i bilag I til aftalen og opbygningen af kapitel III i dette bilag er ens, at aftalens parter ikke havde til hensigt at fastslå en sondring mellem selvstændige og selvstændige grænsearbejdere for så vidt angår anvendelsen af dette princip på disse personer.

44 Hvad for det andet angår formålet med aftalen skal det bemærkes, at aftalen ifølge sin artikel 1, litra a) og d), bl.a. har til formål til fordel for statsborgerne i Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater og Schweiz at indrømme ret til etablering som selvstændig

og at indrømme de samme leve-, ansættelses- og arbejdsvilkår som dem, der indrømmes indenlandske statsborgere. Som Kommissionen imidlertid har anført, ville disse formål dog kun blive opfyldt delvist, hvis selvstændige grænsearbejdere under udøvelsen af deres aktivitet kunne underlægges særlige restriktioner, der ikke finder anvendelse på andre selvstændige.

- 45 Endvidere må en af de kontraherende parter statsborgere, som tager lovligt ophold på en anden kontraherende parts område, ved anvendelsen af bestemmelserne i bilag I, II og III til aftalen i overensstemmelse med aftalens artikel 2 ikke udsættes for forskelsbehandling på grundlag af nationalitet.
- 46 En teleologisk fortolkning af artikel 12, 13 og 15 i bilag I til aftalen i lyset af artikel 1, litra a) og d), og artikel 2 heri, gør det således ikke muligt at fratage selvstændige grænsearbejdere en behandling, som ikke er mindre gunstig i værtslandet end den, som sidstnævnte indrømmer sine egne statsborgere med hensyn til adgangen til at optage og udøve en selvstændig aktivitet.
- 47 Hvad for det tredje angår kapitel VI i bilag I til aftalen, som har overskriften »Erhvervelse af fast ejendom«, bemærkes, at dette kapitels eneste bestemmelse, nemlig artikel 25 i bilaget, i stk. 3 bestemmer, at grænsearbejdere nyder samme rettigheder som indenlandske statsborgere for så vidt angår erhvervelse af fast ejendom, der benyttes til udøvelse af en økonomisk aktivitet.
- 48 Selv om den ovenfor citerede bestemmelse ikke omfatter forpagtningsaftaler, tilsigtede de kontraherende parter ikke en mindre gunstig behandling af disse aftaler end den, der gælder ved erhvervelse af fast ejendom, som sædvanligvis sikrer en videre nydelse af de pågældende rettigheder.

- 49 Henset til de ovenfor anførte bemærkninger, skal det forelagte spørgsmål besvares med, at i henhold til artikel 15, stk. 1, i bilag I til aftalen skal en kontraherende part indrømme »selvstændige grænsearbejdere«, i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 13 i bilaget, fra en anden kontraherende part — for så vidt angår adgangen til at optage og udøve en selvstændig aktivitet i værtslandet — en behandling, som ikke er mindre gunstig end den, som sidstnævnte indrømmer sine egne statsborgere.

Sagens omkostninger

- 50 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

I henhold til artikel 15, stk. 1, i bilag I til aftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og dets medlemsstater, på den ene side, og Det Schweiziske Forbund, på den anden side, om fri bevægelighed for personer, undertegnet i Luxembourg den 21. juni 1999, skal en kontraherende part indrømme »selvstændige grænsearbejdere«, i den forstand hvori udtrykket er anvendt i artikel 13 i bilaget, fra en anden kontraherende part — for så vidt angår adgangen til at optage og udøve en selvstændig aktivitet i værtslandet — en behandling, som ikke er mindre gunstig end den, som sidstnævnte indrømmer sine egne statsborgere.

Underskrifter